

V. VITKAUSKAS

***Briedgauris* IR JO VEDINIAI ŽEMAIČIUOSE**

Šią kietą sausą kalvų žolę bemaž visi žemaičiai dounininkai ir šiauriniai dūnininkai (varniškiai) vadina žodžiu *briedgauris*, *briedgaurė* (žr. LKŽ I² 1042), tariama *brėidgāuris* || *brī·dgāuris* || *brī·dgauris* ir t. t. Semantiškai tai aiškiai susiję su kietu, šiurkščiu gyvulio (briedžio) plauku, tą pagaliau rodo ir bendrinės kalbos norma *vilkažolė*, siejama su kitu gyvuliu – vilku, bei tarminis variantas *briedžgauris*, užrašytas Pāvandenėje ir Vieکشnāliuose: *brī·džgāuris*.

Iš šio žodžio turima išvestinių formų: *briedgaurėtas* Vg „briedgaurių priaugęs“, *briedgaurėnas* Grg, Lk, Rt, Pj, Šv, Vn (*brī·džgaurī·nc* Vieکشnāliai, Pvn) „pieva, kur briedgauriai auga“, *briedgaurėnė* J, Žv, Šv, Varn, Pvn, Krš, Vidsodis, Užv, Rdn, Jdr, Pp „t. p.“, *briedgaurėuotas* Šts „briedgaurėtas“ (plg. LKŽ I² 1042).

Ypač populiarius yra žodis *brė(i)dgaurī·nė* || *brėidgaurī·nė* (doun.) || *brī·dgaurī·nė* || *brī·dgaurī·nī*. Prie Raudėnų, Gīrininkų k., prieš kurią laiką teko girdėti sakinį: *vėšė solī·ncma i kūokę brėidgaurė | sō sâ·ule negi.vē·ncma*, t. y. nueisime į kalnelį, kur auga briedgauriai.

Keletas žodžių yra net pasidarę tikriniai: *Briedgaurėnė* „pieva buv. Vārnių valsčiuje“ (taria *brī·dgaurī·nė*) ir *Briedgaurė* „kapeliai prie Raudėnų“ (taria *brė(i)dgaurīe*, gal. *brėidgaurė*). Vietovardžių rinkėjai juos išsiaiškino savaip, nesusiejo su žodžiu *briedis* ir užrašė *Brytgaurėnė* Varn, *Britgaurė* Rdn (Lietuvių kalbos ir literatūros Instituto Toponimikos grupės kartoteka). Neteisingas žodžio išsiaiškiniimas ir nemokliškas tarmiškų formų transponavimas į bendrinę kalbą užtemdė šių kilmę, darybą, todėl jie etimologų ir kalbų kontaktų tyrinėtojų buvo palaikyti nelietuviškos kilmės ir susieti su švedų panašiai skambančiais žodžiais¹ (ir net ieškota asociacijų su semema „akmuo“²).

¹ Baltistica X (1974) 77.

² Ten pat, 81.